

DARNUS VYSTYMASIS

DARNUS VYSTYMASIS	2
Kokie svarbiausi darnaus vystymosi švietimo tikslai?	2
Kokie yra esminiai darnaus vystymosi švietimo strategijos akcentai?	3

DARNUS VYSTYMASIS

Darnus vystymasis – tai ilgalaikė nuolatinė visuomenės plėtra, siekiant tenkinti žmonijos poreikius dabar ir ateityje, racionaliai naudojant bei papildant gamtos išteklius, išsaugant Žemę ateities kartoms.

Darnaus vystymosi aspektai:

- Ekologinis,
- Ekonominis,
- Socialinis,
- Kultūrinis.

Darnaus vystymosi, kaip socialinio proceso pradžia siejama su 1978 m. Stokholme organizuota Jungtinių Tautų konferencija, skirta visuotinėms ekologinėms problemoms. Joje buvo akcentuota mintis, jog yra tam tikros ekonominės plėtros ribos, o ekologinių problemų sprendimą būtina sieti su ekonomikos ir visuomenės plėtra. 1987 m. Pasaulio aplinkos plėtros komisija pasiūlė darnaus vystymosi sąvoką. Darnaus vystymosi siekis — užtikrinti tinkamą asmens gyvenimo kokybę, siekti visuomenės gerovės ir saugumo, išmintingai suderinus ekonomikos, visuomenės plėtotės bei aplinkos apsaugos reikmes. Žmogaus ir visuomenės kompetencijas veiksmingai spręsti daugialypes darnaus vystymosi problemas lemia išsilavinimas. Švietimas lemia aplinkosaugos kultūrą ir etiką, vertybes ir pažiūras, įgūdžius ir elgesį. Darnaus vystymosi švietimas – tai bendrųjų visuomenės raidos dėsningumų projekcija švietimo sistemoje.

Darnaus vystymosi siekis yra įvardytas svarbiausiuose Jungtinių Tautų, Europos Sąjungos ir Baltijos jūros regiono strateginiuose dokumentuose. Jungtinių Tautų Generalinės asamblėjos sprendimu dešimties metų laikotarpis nuo 2005 m. sausio 1 d. yra paskelbtas Darnaus vystymosi švietimo dešimtmečiu. Už veiklos organizavimą pasaulio mastu yra atsakinga UNESCO, o Jungtinių Tautų Europos Ekonominės Komisijos iniciatyva parengta Darnaus vystymosi švietimo strategija yra dešimtmečio veiklos gairės vadinamajam "UNECE regionui".

Kokie svarbiausi darnaus vystymosi švietimo tikslai?

Visuomenės suvokimas apie principus, kurie "slepiasi" už darnumo sąvokos. Darnaus vystymosi švietimo svarbiausia funkcija yra ne tik skatinti diskusiją apie darnos palaikymą, bet ir pačios koncepcijos evoliucionavimą nuo vizijos prie praktinio jos taikymo kultūriškai ir lokaliai tinkamomis formomis.

Darnaus vystymosi švietimo, kaip socialinio proceso krypties, teikiančios pridėtinę vertę programų plėtrai ir įgyvendinimui, įsivyravimas visuose sektoriuose, įskaitant verslo, žemės ūkio, turizmo, gamtos išteklių administravimo, savivaldos ir žiniasklaidos sektorius.

Visą gyvenimą trunkantis mokymasis visiems. Visuomenė turi priprasti ir prisitaikyti prie poreikio nuolat tobulinti žinias - universiteto laipsnio įgijimas yra aktualus maždaug penkeriems metams – nuolatinis patirties įgijimas ir galimybė asmenims ir organizacijoms nuolat mokytis ir tobulintis yra svarbiausia vertybė ateičiai. Tuo tikslu kokybiško visą gyvenimą trunkančio mokymo ir mokymosi galimybės (prieinamumas) yra būtinas visiems žmonėms, nepaisant jų užsiėmimo ir aplinkybių. Švietimas taip pat turi atliepti nacionalinės kultūros ypatybėms ir visuomenės socialinėms reikmėms. Dėmesys turi būti telkiamas į mokymosi metu vykstantį keitimąsi žiniomis, vertybėmis, įgūdžiais ir perspektyvomis tokiu būdu, kad jų pagalba būtų užtikrinami pragyvenimo šaltiniai ir padedama piliečiams gyventi darnų gyvenimą.

Darnaus vystymosi švietimas yra aktualus visoms valstybėms. Įsisąmoninimas, kad didžiausias grėsmes planetos ateičiai kelia labiausiai išsilavinusios valstybės, esamų ugdymo programų perorientavimas, siekiant socialinių, aplinkosauginių, ekonominių žinių, įgūdžių, požiūrių ir darnos principų ir vertybių ugdymo, yra pagrindinė darnaus vystymosi švietimo programos ašis.

Specializuotų ugdymo programų kūrimas ir įgyvendinimas siekiant užtikrinti visų visuomenės sektorių gebėjimus veikti vadovaujantis darnos principais ir vertybėmis. Verslas ir pramonė yra svarbūs sektoriai, kuriose turi vykti nuolatinis profesinis mokymas, įgalinantis visus darbo jėgos sektorius įgyti sprendimų priėmimui reikalingų žinių ir įgūdžių ir veikti darniai.

Kokie yra esminiai darnaus vystymosi švietimo strategijos akcentai?

Į darnų vystymąsi orientuotas švietimas yra didesnės apimties nei aplinkosauginis ir aprėpia platų spektrą lygių galimybių, skurdo, demokratijos ir gyvenimo kokybės problemų, analizuojami jų socialiniai, kultūriniai bei politiniai matmenys.

Esminė darnaus vystymosi ypatybė yra integralumas, taigi ir švietimas turėtų būti grindžiamas visuminiu požiūriu į ekonomiką, visuomenės raidą bei aplinkos apsaugą bei kultūros kontekstą. Šiuolaikinio pasaulio problemos įgauna vis kompleksiškesnę formą, todėl siekiant jas spręsti telkiamas visų dalykinių sričių potencialas. Svarbu atskleisti reiškinių tarpusavio ryšius ir priklausomybes, atkreipti dėmesį ir puoselėti kultūros ir gamtos įvairovę. Mūsų švietimo institucijose vyrauja dalykinė sistema, tačiau įvairias gyvenimo situacijas ir reiškinius retai galime priskirti, tarkim, geografijai, technologijoms ar fizikai. Realybėje išvelgiame susipynusias įvairių mokomųjų dalykų temas ir aspektus. Ugdymo turinio ir gyvenimo aktualijų sąsajos, bendruomenės, šalies, pasaulio lygmens problemų aptarimas – išskirtinė galimybė darnaus vystymosi nuostatas atskleisti įvairių dalykų turinyje ir drauge siekti ugdymo turinio integralumo. Kita vertus, būtent gyvenimo aktualijos galėtų būti ugdymo turinio atrankos kriterijus, kad išvengtume nepamatuotai didelių informacijos srautų. Gyvenimo kokybė, globalizacija, pilietinė visuomenė, sveikata, vartojimo įpročiai, skurdo mažinimas, gamtos išteklių, aplinkos kokybė, energetika, transportas, žemės ūkis.

Šios temos ugdymo turinyje nėra naujos, tačiau darnaus vystymosi nuostatos keičia jų interpretaciją. Efektyviam švietimui svarbi ugdymo turinio ir ugdymo proceso vienovė. Reikėtų plačiau naudoti į savarankišką mokymąsi orientuotus metodus, analizuoti įvairių šaltinių informaciją ir ja remtis sprendžiant problemas, kurti kūrybišką aplinką. Išsiugdytas gebėjimas ir motyvacija nuolat

Darnus vystymasis

analizuoti ir vertinti savo veiklą, formuluoti tolesnius mokymosi tikslus, domėtis gyvenimo aktualijomis – svarbi mokymosi visą gyvenimą prielaida.

Vienas svarbiausių švietimo "raktinių" žodžių – kompetencijos. Darnaus vystymosi švietimo tikslas – suteikti asmeniui žinių, padėti ugdyti gebėjimus bei vertybines nuostatas ir motyvaciją demokratiškai ir atsakingai veikti, prisidėti prie darnaus vystymosi siekių įgyvendinimo.

Kompetencijai ugdyti būtina atskleisti ir panaudoti žinių ir gebėjimų taikymo praktikoje galimybes. Svarbu išsamiai nagrinėti problemų sprendimų alternatyvas, įvertinti laukiamus rezultatus ir ilgalaikes pasekmes, atsižvelgus į įvairius požiūrius.

Veikloje ugdoma moksleivių atsakomybė ir solidarumas su savo bendruomene. Mokykla ir vietos bendruomenė, jos institucijos (seniūnija, savivaldybė, visuomenės sveikatos centras, biblioteka, verslo įmonės, nevyriausybinė organizacija ir kt.) yra partneriai ne tik švietimo kaitos vyksme, bet ir platesniame – socialinės kaitos kontekste. Sutarimas dėl bendrų siekių, bendradarbiavimas juos įgyvendinant padeda sutelkti bendruomenę, prisidėti prie jos švietimo ir orientavimo į darnų vystymąsi.

Šios strategijos nuostatos Lietuvos švietimui yra ir naujos, ir ne. Švietimo prigimtis lemia jo evoliucinį vyksmą: šuoliai, revoliucijos retai atneša ilgalaikių rezultatų. Naujoji strategija žymi naują švietimo kokybės etapą, atliepia tuos iššūkius, kuriuos švietimo sistemai kelia globali visuomenės raida. Darnus vystymasis į visumą susieja įvairius švietimo uždavinius, suteikia jiems naujų prasmų ir akcentų. Kita vertus, darnus vystymasis yra dinamiška paradigma, kurią lemia ekonomikos, socialinės raidos, kultūros ir aplinkos apsaugos kontekstai, todėl ją reikia nuolat peržiūrėti ir papildyti.

Švietimo darniam vystymuisi dešimtmečio įgyvendinimo programa nepateikia labai konkrečių pasiūlymų, metodų jos įgyvendinimui. Parengtas programos įgyvendinimo planas pateikia tik labai bendras, rekomendacinio pobūdžio, paliekantis laisvę kiekvienai valstybei narei ieškoti savo kelio. UNESCO ėmėsi aiškinamojo pobūdžio, veiksmų koordinavimo funkcijos, padeda keistis informacija tarptautiniu, regioniniu ir nacionaliniu mastu. Programos efektyviu įgyvendinimu rūpinasi ir UNESCO specializuotos institucijos atskiriems švietimo strategijos klausimams: Tarptautinė švietimo valdyba, Tarptautinis švietimo planavimo institutas, Tarptautinis švietimo institutas, Tarptautinis informacinių ir komunikacinių technologijų švietime institutas.

Tarptautiniu lygiu aktyviausias raginimas vyksta per tarptautinius UNESCO asocijuotus tinklus: UNESCO asocijuotų mokyklų tinklą, UNESCO katedrų aukštojo mokslo institucijose tinklą, UNESCO centrus ir klubus, UNEVOC tinklą, vienijantį profesinio mokymo ir ugdymo institucijas. Lietuvos institucijų yra visuose minėtuose UNESCO koordinuojamuose specializuotose tinkluose, taigi švietimo darniam vystymuisi idėjos mus pasiekia ne tik vyriausybinio lygiu, bet ir per atskirų institucijų narystę, dalyvavimą tinklo veikloje, įsipareigojimus „skleisti“ ir įgyvendinti pažangias idėjas. Dalyvavimas specializuotų tinklų veikloje reiškia ir priėjimą prie patikrintų metodų, priemonių, instrumentų duomenų bazės, reiškia galimybę konsultuotis, keistis patirtimi.

Informacijos šaltinis: <http://www.unesco.lt/svietimas/darnvystsviet/>